

梦吧、 / Zuò xiǎo hái zài yáo lán shàng, / 一对鸽子飞过来、 / Yī duì gē zǐ fēi guò lái, / 坐在摇篮上、 / Zuò zài yáo lán shàng, / 发着咕咕声、 / Fā zhe gū gū shēng, / 摇着小孩子。 / Yáo zhe xiǎo hái zi. / 睡吧、睡吧、别哭啦。 / Shuì ba, shuì ba, bié kū la. »

І зноў можна звярнуць увагу на памяншальна-ласкальныя суфіксы.

Дзетачка – 小孩子 (Xiǎo hái zi), даслоўна – маленькае дзіця.

Дзіцячы фальклор выконвае важную ролю ў жыцці маленькай асобы, у яе адносінах да свету. Перажываючы разам з героямі твораў пэўныя жыццёвыя сітуацыі, падростаючае пакаленне набывае сацыяльны і эстэтычны вопыт, вучыцца эмацыйна-каштоўнасным адносінам да акаляючага свету. Дзіцячы фальклор з яго маральнымі арыентацыямі на спрадвечныя агульна-началавечыя каштоўнасці стварае падмурак трывалых духоўных адносін у грамадстве, нацыянальнай сукупнасці традыцый, звычаяў, нормаў, правілаў паводзін беларусаў.

Такім чынам, пазнаёміўшыся з перакладамі твораў беларускага дзіцячага фальклору на кітайскую мову, трэба адзначыць, што яны змяшчаюць у сабе па большай частцы беларускія народныя традыцыі. Пераклады большасці твораў даслоўныя і, акрамя сваёй мовы, нічым не адрозніваюцца ад арыгіналу.

Літаратура

1. Дзіцячы фальклор / склад. Г. А. Барташэвіч, В. І. Ялатаў. – Мінск : Навука і тэхніка, 1972. – 734 с.
2. *Лакотка, А. І. Хадзі, сонейка, да нас...* / А. І. Лакотка, Т. І. Кухаронак, А. Г. Алфёрава ; пад агул. рэд. А. І. Лакоткі. – Мінск : Беларус. навука, 2019. – 173 с.

Т. У. Ганчарова-Цынкевіч (Беларусь)

ПАЭТЫКА БЕЛАРУСКАГА ФАЛЬКЛОРУ Ў ТВОРЧАСЦІ МАКСІМА ТАНКА

Шырокі чытач ведае Максіма Танка як паэта глыбокага філасофскага мыслення, значна менш – як цікавага аўтара дзіцячых твораў, у якіх адметнасцю і асаблівасцю паэзіі з'яўляецца заглыбленнасць у маральна-этычную тэматыку і праблематыку выхавання падростаючага пакалення. У сваёй мастацкай дзейнасці для юнага чытача ён перадае цуд і чароўны свет казак, калыханак, лічылак, хуткамавак, загадак, задачак, вершаў. Сам паэт прызнаваўся, што непаўторныя фарбы і гукі для дзіцячай паэзіі ён чэрпае з сузор'яў непаўторнай прыроды роднай зямлі і пэўнасці яе нацыянальна-фальклорнай культуры.

Пісаць для дзяцей М. Танк пачаў у 1937 годзе. І гэта былі пераважна казкі і вершы з чудадзейным сюжэтам, якія друкаваліся ў «Беларускім летапісе», часопісах «Снапок» і «Калоссе».

На аснове фальклорных легендаў, паданняў пра асілкаў, волатаў і народных музыкаў ён піша такія казачныя паэмы, як «Сказ пра Вяля», «Казка пра музыку» і г. д. Абаронцамі народных інтарэсаў выступаюць у іх асілак Вяля і Мастак-творца, песня якога даравала людзям надзею і веру, сілу і ўпэўненасць. Героі твораў жывуць высакароднымі ідэямі, марамі аб свабодзе і незалежнасці. Сваімі творамі мастак слова сеяў зерне дабрыні і спагады, павагі і справядлівасці ў сэрцах маленькіх чытачоў і слухачоў.

Некаторыя творы М. Танка з'яўляюцца паэтычнымі апрацоўкамі займальных казачных сюжэтаў. Да іх адносяцца творы «Галінка і верабей», «Журавель і чапля», «Ля вогнішч начлежных», «Конь і леў», «Іван-ды-Мар'я». У аснову апошняга пакладзены не толькі казачныя, але і баладныя матывы аб паходжанні легенды пра кветку.

Казку «Ля вогнішч начлежных» можна лічыць лепшым дзіцячым творам Максіма Танка на гістарычную тэму. Аўтар тут выступае шчырым абаронцам духоўных скарбаў свайго народа. Паэт гэтым творам вырашае адвечную праблему: а ці можна за грошы купіць сапраўднае каханне і быць шчаслівым? Такі сюжэт можна сустрэць у многіх фальклорных крыніцах і літаратуры. У казцы М. Танка назіраецца творчая пераемнасць традыцый Я. Купалы. Тэматычныя паралелі можна прасачыць паміж казкай «Ля вогнішч начлежных» і паэмай Я. Купалы «Бандароўна». У абодвух паэтаў атрымаліся высокамастацкія вобразы, якія захапляюць сваёй духоўнай велічнасцю.

М. Танк ідэалізуе галоўную герайну Галіну, якая ні за якія выгоды не здраджвае свайму каханню: «Я вольнаю птушкаю вырасла тут. / Ёсць у мяне суджаны-мілы. / І нас не разлучаць ні годы пакут, / Ні гнеў твой, ні грозная сіла» [2, с. 337].

Казка вучыць дзяцей быць шчырымі ў сваіх пачуццях, захоўваць маральна-этычную чысціню. Вобразамі сваіх персанажаў аўтар паэтызуе высакародства і духоўную прыгажосць беларусаў.

Пісьменнік не проста пераказвае сюжэты вядомых народных казак і легенд. Ён падкрэслівае ў іх і сацыяльныя матывы, а таксама больш дэталёва малюе вобразы народных герояў, надзяляючы іх высокай свядомасцю і патрыятызмам, разуменнем класавых абавязкаў (вобразы Вяля, Музыканта, Івана і Мар'і, Васілька і Галіны). У гэтым заключаецца своеасаблівасць асэнсавання народна-паэтычнага матэрыялу з пазіцый мастака, які валодае сацыялагічным метадам.

Яшчэ ў 1939 годзе ў сваіх дзённіках Максім Танк адзначаў, што беларуская народная казка можа служыць багацейшай крыніцай разнастайных і цікавых тэм для оперы, балета, прафесійнага мастацтва.

У маскоўскім выданні часопіса «Детская литература» за 1972 год № 2 Максім Танк пісаў, што казка акрыляе чалавека, робіць яго больш моцным і добрым чалавекам [1, с. 2].

Творы «Конь і леў», «Журавель і чапля», «Галінка і верабей» заснаваны на народных казках і байках, у якіх героямі выступаюць жывёлы і расліны. Гэтыя творы, вобразна апавядаючы аб прыродзе і жывёльным свеце, вучаць дзяцей назіральнасці. Акрамя таго, яны, як і адпаведныя фальклорныя ўзоры маюць таксама алегарычнае значэнне – раскрываюць пэўныя з'явы чалавечага жыцця. І хоць вобразы фаўны і флоры традыцыйныя ў дзіцячай літаратуры, але бязмежная

фантазія паэта ставіць іх у незвычайныя, займальныя і камічныя сітуацыі, каб найбольш ярка высвецці адпаведныя рысы таго ці іншага персанажа. Прыём антрапамарфізму дае магчымасць спраецываваць іх дзеянні на людскія ўчынкi: «На адным канцы балота / Была хата Жураўля, / На другім канцы балота / Чапля шэрая жыла. / Надакучыла сівому / Жыць самотна Жураўлю, / Блукаць каля буралому / Па балотнаму гніллю... / Вось задумаў ажаницца / Адзінокі Журавель / І да Чаплі-маладзіцы / Ён паплёўся па дрыгве» [2, с. 16]. Казка «Журавель і чапля» актывізуе творчае мысленне дзяцей, выходуе станоўчыя маральныя якасці: павагі адзін да аднаго, пачуццё сяброўства і справядлівасці.

З дасціпным гумарам напісаны яшчэ ў давераснёўскі час і такія казкі, як «Казка пра Мядзведзя» і «Мухамор», «Дзед і шчупак», дзе закранаюцца розныя маральна-этычныя праблемы. У казцы «Мухамор» высмейваецца хвалько Мухамор, які лічыў сябе такім прыгожым, што роўнага яму няма ва ўсім лесе. Аднак аўтар вельмі проста ўсё расставіла на свае месцы: у лес прыходзяць дзеці, яны збіраюць толькі добрыя грыбы, а прыгажун-мухамор нікому не патрэбны. Твор вучыць юных чытачоў не выхваляцца перад іншымі, быць сціплым, рэальна ацэньваць сябе і свае магчымасці. А яшчэ тут заключана і вялікае пазнавальнае значэнне: з твора можна даведацца пра вялікую колькасць грыбоў, якія растуць у беларускім лесе.

Казка «Дзед і шчупак» пазначана тонкім лагодным гумарам, кранальным лірызмам і займальным сюжэтам. Пісьменнік нязмушана, без празмернага дыдактызму выходуе ў дзяцей пачуццё эстэтычнага ў жыцці, уменне бачыць прыгажосць у навакольным асяроддзі. Апісанне прыроды ў твора проста зачароўвае сваімі таямніцамі, выклікае ў маленькага чытача жаданне разгадаць гэтыя чуды. М. Танк імкнецца абудзіць у дзяцей радасць пазнання, захапіць іх думку, фантазію. І яны атрымліваюць адказы на свае пытанні: даведваюцца, чаму птушкі лётаюць, а зоркі свецяць так ярка, травы і кветкі маюць тую ці іншую назву. Прырода ў казках і вершаваных творах нашага мастака слова ажывае на вачах падростаючага пакалення. Прыкладам гэтага могуць служыць і такія казкі, як «Сярод лясоў наднёманскіх», «Калі вясна прыйшла», дзе адлюстраваны адухоўлены, дзівосны і запамінальны свет роднай прыроды. Удалае выкарыстанне пявучых і мілагучных магчымасцей беларускай мовы робіць малюнкi прыроды каларытнымі, маляўнічымі і шматфарбнымі.

Многія вершаваныя творы М. Танка маюць форму казак. Сярод іх самыя цікавыя – «Быль пра злога Сухавея», «Кукуруза», «Дуб», «Ірынка», «Ехаў Бай» і інш. У іх шырока выкарыстоўваюцца фальклорныя вобразы і сітуацыі з мэтай у даступнай форме падаць звесткі і паведамленні, якія пашыраць паняцці і пазнанні маленькіх чытачоў.

Узорам высокага майстэрства паэта з'яўляецца казка «Ехаў Бай». Гэта апрацоўка народных калыханак, дзе захаваны своеасаблівы рытм, паўторы асобных пытанняў, мілагучнасць фразы гэтага фальклорнага жанру. Твор напісаны з мэтай дапамагчы дзіцяці хутчэй заснуць: «– Ехаў казачнік Бай / Цераз сёлы і гай. / Баіць ці не ? / – Бай !... / – Казку збаў ў сне / Тым, хто першы засне, / Баіць ці не ? / – Не!» [2, с. 369]. Дзеці лёгка запамінаюць казку-калыханку, гэтакі спрыяе выразнасць думкі і прастата рыфмы.

Плэннай была вучоба паэта ў свайго народа. І гэта пацвярджаюць тыя казкі, якія напісаны па ўласных аўтарскіх сюжэтах. Цікавай у гэтых адносінах з'яўляецца невялікая казка «Дуб». Па спрадвечным звычай стары Дуб выпраўляе сваіх сыноў у дальнюю дарогу: «З Белавежскай пушчы-хаты / Выпраўляў дуб расхаты / Маладых сыноў – / Слаўных жалудоў» [2, с. 275], дае ім наказ, як расці, як змагацца з сухавеямі. Прамінула шмат гадоў, і нарэшце стары дуб атрымаў вестку ад іх, што ўсё добра. Удалае спалучэнне казачна-фантастычнага з рэальнасцю жыцця надае твору задушэўны лірызм.

Казка «Быль пра злога Сухавея» – апавед пра доўгую і нялёгкаю барацьбу злога ветра Сухавея з чалавекам: «Там, дзе сонца прыпякае / Гарачэй, / Жыў сярод пяскоў сыпучых / Сухавей – ... / Сам – кульгавы і кастлявы, / Як брыда, / Пальновая / Сівая барада, / Аблыселя, / Як бубен, галава, / Вочы прагныя, сухія, / Як жарства...» [2, с. 375]. Такі выгляд мае гэта пачварная істота, якая імкнецца знішчыць усё, што звязана з плэннай працай чалавека: засушыць дрэвы і збожжа. Паэт падае ў творы бітву людзей з Сухавеем як гераічнае змаганне з абставінамі жыцця, якім ніколі нельга падпарадкавацца. Казка выклікае ў дзяцей захапленне справамі дарослых, выклікае жаданне быць карыснымі ў іх вялікіх здзяйсненнях.

М. Танк скарыстоўвае ў гэтым творы багатыя традыцыі беларускай сімволікі там, дзе канкрэтнасць аднакі прыхавана ўмоўнасцю, выкарыстоўваецца паэтычнае тлумачэнне: так, напрыклад, сімвал «чорны» мае ў творы негатыўнае адценне. Як і ў вусна-паэтычнай традыцыі, сімвалізуе сабой зло. А выкарыстанне такіх традыцыйных колераў нашага нацыянальнага фальклору, як зялёны і залаты – сімвалы жыцця, надзеі, радасці. Не менш важную ролю тут адыгрывае і арыгінальная метафарызацыя, аўтарская і народная, акая паглыбляе асацыятыўныя сувязі паміж прадметамі і з'явамі ў творы. У казцы «Быль пра злога Сухавея», вытрыманай у традыцыйна-фальклорным духу, відавочна рука паэта-майстра, які развівае паэтыку народнай песні, узбагачае яе арганічным спалучэннем канкрэтна-пачуццёвага і ўмоўна-асацыятыўнага вобраза, што вызначае адну з характэрных рыс паэзіі мастака слова.

Захапленне М. Танка філасофскай лірыкай не магло не адбіцца на яго дзіцячай паэзіі. Такія яго творы для падростаючага пакалення, як «Слімак», «Божыя кароўкі», «Магчыма, не чулі», «Казка пра казку», «рынка» і інш., сведчаць аб тонкім успрыняцці аўтарам асаблівасцей светапогляду і псіхалогіі маленькага чытача, аб яго захапленні краінай дзяцінства.

М. Танк – паэт з багатай фантазіяй, сінтэзуючы фальклорныя і класічныя традыцыі, дасягае ў сваёй творчасці для дзяцей нечаканага мастацкага эфекту. Метафарычнасць, казачная асацыятыўнасць надаюць яго паэзіі для самых маленькіх філасофскі падтэкст, захапляюць радасцю пазнання, аказваюць чаруючае ўздзеянне на развіццё багатай фантазіі.

Іменна блізкасцю да народнай паэзіі ў многім тлумачыцца папулярнасць яго творчасці да дзяцей. Максім Танк, арыентуючыся на народную паэзію, актыўна ўзбагачае беларускую літаратуру. Характэрна, што ён, будучы ў асноўным паэтам-лірыкам, часцей за ўсё звяртаецца да народных песень, а потым да легенд і казак, пераважаю гераіка-рамантычнага характару. Паэта захапляе творчае

выкарыстанне фальклорных традыцый, багацце вобразна-выяўленчых сродкаў, разнастайнасць рытміка-інтанацыйных форм.

Дзіцячая паэзія М. Танка здзіўляе ідэйна-мастацкім багаццем, разнастайнасцю тэм, вобразаў, мастацкіх форм, уменнем проста і даходліва тлумачыць складаны жыццёвы матэрыял маленькаму чалавечку. Яна вучыць дабрыні, шчырасці, любові, павазе да людзей, рытуе да дарослага жыцця.

Літаратура

1. *Танк, М.* Новаму пакаленню / М. Танк // *Детская литература*. – 1972. – № 2. – С. 2.
2. *Танк, М.* Збор твораў : у 2 т. / М. Танк. – Мінск : Дзярж. выд. БССР, 1958. – Т. 2 : Вершы і паэмы. – 586 с.

О. Е. Горбацевич (Беларусь)

АНТИТЕЗА В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ СОВРЕМЕННОЙ ХУДОЖЕСТВЕННОЙ ЛИТЕРАТУРЫ (НА ПРИМЕРЕ РАССКАЗОВ И ПОВЕСТЕЙ ВИКТОРИИ ТОКАРЕВОЙ)

В настоящее время в лингвистике отсутствует общая точка зрения на терминологическое обозначение, механизмы образования и классификацию стилистических фигур, в основе которых лежит контраст. Контрастная оппозиция достигается взаимодействием языковых и стилистических оппозиций в виде оксюморона и антитезы. Оксюморон представляет собой семантически системную языковую единицу, антитеза же основана на стилистических оппозициях и сочетает не только противопоставление лексических единиц, но и оппозиции, которые определяются контекстом. В оксюмороне компоненты имеют однозначную связь, потому что базой для создания оксюморона являются антонимы, а стилистическая оппозиционная связь, образующая антитезу, неоднозначна, так как устанавливается при помощи целого ряда контекстных отношений, авторской оценкой, особенностями восприятия читателя. Только потенциально возможное в языке, по-разному проявляется в речи и языке художественного произведения.

Стилистическая фигура контраста антитеза – основное структурно-семантическое и композиционно-стилистическое средство создания художественного текста. Главной задачей антитезы является смысловое выделение значимых для автора противопоставлений с целью выпукло определить позицию писателя, отразить картину его мировидения. Антитеза представляется нам в высшей степени сложным лингвистическим явлением на уровне синтаксиса, когда оно сопровождается разнообразными преобразованиями смысла. Особенностью антитезы является почти повсеместное осложнение её другими фигурами речи